DE PUNTJES OP DE

VAN HET PRACTISCH HUMANISME

FEBRUARI 1954

Orgaan van de
CENTRALE COMMISSIE
PRACTISCH HUMANISME
SECRETARIAAT:
MAURITSSTRAAT 64
UTRECHT
TELEFOON 22870

D E M O N S T R A T I E F H U M A N I S M E.

Februari stond in het teken van "Demonstratief Humanisme"; we mogen aannemen, dat het velen - zeer velen - in ons Verbond heeft begeesterd en ook buiten het Verbond hebben onze demonstratieve bijeenkomsten indruk gemaakt. Het onderstaande moge dit illustreren.

Een van mijn kennissen is een groot industrieel, een man, die niet rust alvorens nieuwe markten voor zijn producten zijn geopend en dan alweer het oog heeft op verder liggende gebieden. Is zijn artikel in Zuid-Amerika opgenomen, dan ligt Indonesië in zijn belangstelling. Zijn aandacht is hoofdzakelijk gericht op markt-analyses, goederen-prijzen, tolmuren, efficiënt produceren.

Met deze man kwam ik over het humanisme en het Humanistisch Verbond te praten, wachtend in de hall van Schiphol op het vliegtuig, dat hem naar Amerika zou brengen. In een der dagbladen had hij - en passant - iets over onze demonstratieve vergaderingen gelezen. Hij had begrepen, dat ons protest ging over gelijke beoordeling van staatswege, geen meten met tweeërlei maat, geen achteruitzetting op grond van andere levensovertuiging. Zijn zakengevoel genoot van mijn verslag, hoe het Verbond (10.000 leden, 8 jaar oud) een dergelijk brok werk had weten te verzetten. Z'n reactie hierop was: "als jullie dát kunnen, kunnen jullie nog véél meer".

Maar de kern van zijn vragen gold ons "leitmotiv", waarom het in laatste instantie ging.

"Dat jullie opkomen voor wat je als goed recht ziet, O.K.!"
"Dat het Verbond meent te mogen eisen, niet als tweederangsburgers te worden behandeld, O.K.!".
"Maar brengen jullie al die activiteit tenslotte alleen maar op om een mens uit de rats te helpen?" "Om te trachten de noden van de mens te peilen en - zo mogelijk - te lenigen?" Zonder daarbij winst voor eigen standje te plannen? Alleen maar om "de mens"? De mens in de wereld?

Men kan het woord "demonstratie" gebruiken in tweeërlei betekenis, n.l. voor "betoging", voor "beklemtoning".
Dat hebben we gedaan: we hebben "betoogd" wat ons verontrust; we hebben "beklemtoond" waarom het ons ging.
Maar we kennen demonstratie ook als "bewijs", de moderne reclametechniek gebruikt het in deze zin en vele concerns besteden grote bedragen teneinde het nut, de waarde, de voortreffelijkheid van hun product te "demonstreren".
Overtuigd van het slagen van onze massale demonstratie dienen we thans de tweede fase in te zetten: de "waarde" van het humanisme metterdaad te bewijzen.
Te bewijzen, dat het ons ernst is om Practisch Humanisme zowel te laten dóórdringen als te doordringen in de gemeenschappen, te bewijzen, dat onze activiteit gaat om "de mens in de rats", dat wil vaak zeggen: de mens in de wereld.
Een wereld, waarin nog slechts plaats schijnt te zijn voor hen, die keihard kunnen pokeren, voor gladde jongens met spitse ellebogen.

Laten we niet in blind optimisme mens en wereld "over elkaar schuiven", het blijft een onophefbare tweeheid, maar dit zal ons des te vaster de tanden op elkaar doen zetten, om die wereld om te buigen naar wat wij hebben verstaan van menselijkheid, zonder een ogenblik te vergeten, dat die "Umwertung" mede ligt in ons verantwoordelijkheidsbesef tegenover de ander.

Laten we in onze gemeenschappen deze problemen aanpakken; in de Rondzendbrief van Januari is reeds gewezen op de mogelijkheid in huiskamerbijeenkomsten de verschillende vormen van practisch humanisme aan de orde te stellen. Reeds hebben enkele gemeenschappen hierop gereageerd. Nogmaals: pleeg eens overleg met het Centraal Bureau over een inleider voor dit onderwerp.

x x x x x

L I T E R A T U U R:

In "Sociaal Kompas", r.k. sociologisch tijdschrift, 1e jaargang Nr. 3 schrijft W. Stoop O.T.M. een interessant artikel over: "Enkele beschouwingen over de aanpassing van de zielszorg aan de noden van onze tijd."

x x x x x

B I B L I O T H E E K:

Als bijlage bij dit nummer van "Puntjes op de I" vindt U een opgave van de lectuur, die thans uit onze bibliotheek voor Practisch Humanisme geleend kan worden. Ook de voorwaarden van uitlening staan op de bijlage vermeld.

Wij hopen, dat deze eerste bescheiden opzet van onze bibliotheek al enigszins in de behoefte zal voorzien.

==========

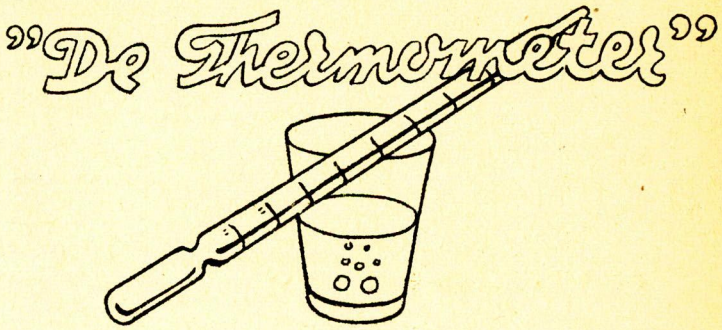

WERKEN IN SANATORIA

De laatste maanden hebben wij in Laren contact opgenomen met de directies van enkele sanatoria.

Het Studenten-sanatorium heeft toestemming gegeven, patiënten die buitenkerkelijk zijn regelmatig te bezoeken buiten de bezoekuren om, terwijl tevens elke drie weken een avond besteed wordt aan het houden van een inleiding. Hiervan hebben er reeds zes plaats gevonden, welke alle een meer intellectueel karakter droegen, terwijl op de nu volgende bijeenkomsten meer het bezinningselement naar voren zal dienen te komen. Er bestaat een steeds groeiende belangstelling voor deze avonden.

In de twee andere grote sanatoria in Laren worden eveneens wekelijks patiënten bezocht, die daartoe de wens te kennen gaven. In het sanatorium Hoog-Laren werd op 23 Februari j.l. een avond belegd, waarop Mevrouw Heroma een inleiding hield. De hoop bestaat, dat deze avond door meerdere gevolgd zal worden.

Het plan bestaat om ook in andere sanatoria in Nederland contacten op te nemen met de directies. In dit verband is het van het grootste belang dat een aantal mensen zich beschikbaar stelt, dat bereid is bezoeken bij de patiënten te brengen. Dat dit in de meeste gevallen van de bezoekers/sters meer vergt dan de gewone ziekenhuisbezoeken zal iedereen wel duidelijk zijn. Er is hier immers sprake van een zeer langdurig contact, dat ook intensief en regelmatig moet zijn, aangezien de patiënten meestal ver van hun woonplaats kuren en het bezoek van familie en kennissen naar verloop van tijd vaak afneemt. Vaak ook ontstaan door het lang ziek zijn allerlei problemen in en met de gezinnen. Al met al een taak, die van de sanatoriumbezoekers veel zal vergen, maar aan de andere kant door de grote behoefte aan een begrijpend contact veel voldoening schenkt.

Gaarne zouden wij bericht ontvangen van de gemeenschappen waar belangstelling voor dit werk bestaat. Het ligt dan in de bedoeling, dat hierna mondeling overleg zal plaatsvinden.

==========

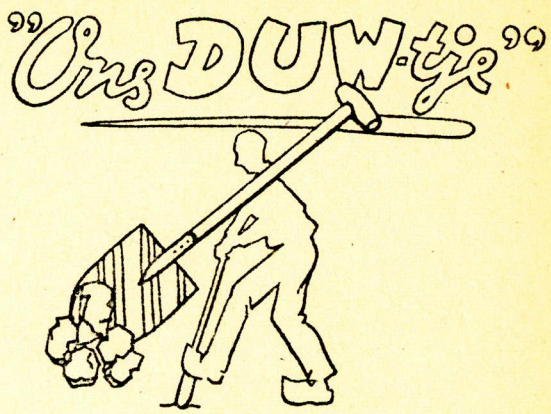

HOE ZEGGEN WE HET?

DE METHODIEK VAN HET GESPREK OP DE KAMER, III.

Onder bovenstaand hoofd hielden we ons een vorige maal (Ons DUW-tje Nr.7) bezig met de eerste en meest voorkomende vorm van het gesprek op de kamer: de aansluiting bij het toevallig opkomende gesprek. We zullen ons thans nader verdiepen in de tweede van de vier onderscheiden methodieken, n.l. met

Het uitgestelde- of vervolggesprek.

Deze methodiek is natuurlijk alleen toe te passen in een kamp of op kamers met een vrij stabiele bevolking. Ze geeft de raadsman, in tegenstelling tot de besproken methodiek van aansluiting bij het toevallig opkomende gesprek, een uitstekende gelegenheid om zich op het onderwerp enigszins te prepareren, met name om zich op illustrerende voorbeelden uit de dagelijkse levenspractijk te bezinnen of om er illustratief materiaal uit de literatuur bij te halen. Het gesprek wint daardoor aan levendigheid en boeit de arbeiders meer dan wanneer men in abstracte termen blijft spreken. Het grijpen naar voorbeelden uit het dagelijks leven of naar illustratief materiaal uit de literatuur is natuurlijk altijd aan te bevelen, maar het uitgestelde of vervolggesprek geeft de raadsman van wie niet verwacht mag worden dat hij een geheel arsenaal daartoe in zijn hoofd heeft zitten, veel grotere mogelijkheden daartoe.

Dikwijls doet hij juist goed door geen poging te ondernemen om een ter tafel gekomen onderwerp al aanstonds geheel uit te putten en af te ronden, maar dat bij afspraak uit te stellen tot een volgende keer. De belangstelling blijft dan levend en men heeft voor die volgende keer een prachtig aanknopingspunt! Meermalen gebeurt het dat voor zo'n volgende bespreking de mannen die dan toevallig in de cantine zijn, er door de kamergenoten worden bijgehaald: - Meneer, wacht even. Die en die zijn in de cantine. We zullen ze even roepen. -

Waar dus de raadsman de mogelijkheid ziet om een gesprek een volgende maal voort te zetten, doet hij soms goed het op een bepaald punt af te breken, b.v. met de opmerking:
- Daar heb ik een poosje geleden juist iets over gelezen(De raadsman denkt aan een Woord van de Week, een artikel in Mens

en Wereld, of aan een passage uit een boek). Weet je wat? Zal ik dat de volgende keer eens meebrengen? Dan kunnen we dat samen nog eens bekijken. -

Of de raadsman heeft een belangrijke opmerking van een der arbeiders (opzettelijk) even terzijde geschoven. Als hij meent dat het gesprek lang genoeg geduurd heeft en de mogelijkheid tot voorzetting bestaat, grijpt hij op deze opmerking terug:
- Wat Jansen daar straks zei (en hij herhaalt de opmerking), dat was een belangrijk punt. Ik wou nu nog een paar andere kamers bezoeken, maar zullen we daar de volgende keer nog eens op doorgaan? - En bij instemmende reactie (die eigenlijk tevoren vast moet staan): - Goed, volgende week Woensdag. Wat is het nummer van jullie kamer? Kan ik het gemakkelijk terugvinden. Zullen we een tijd afspreken? Hoe laat hebben jullie 't het liefste? -
Deze vragen zijn slechts schijnbaar onbelangrijk. In werkelijkheid typeren ze de relatie van de raadsman tot de arbeiders. Hij drukt er zijn belangstelling voor juist deze groep in uit en hij maakt voelbaar dat ze zelf beslissen over wat zij wel en niet willen.

Een andere keer weer brengen de arbeiders, die zich moeilijk bij één onderwerp kunnen bepalen, tegelijkertijd allerlei andere onderwerpen ter sprake. De raadsman elimineert deze voorlopig en voert de mensen weer op het in bespreking zijnde thema terug. Maar aan het eind van het gesprek kan hij er een prachtige gelegenheid in vinden ze weer naar voren te halen en voorstellen er een uit te kiezen voor een volgend gesprek.

Enige voorbeelden.

Op een kamer loopt het gesprek over de onkerkelijkheid. Zoals zo dikwijls komen er van alle kanten weinig vleiende opmerkingen over de kerken en is er niet een die het voor kerk en godsdienst opneemt. En zoals zo vaak wordt dan de humanistische raadsman pleitbezorger van de godsdienst in die zin, dat hij deze negatieve uitspraken van de arbeiders terugwijst en hen spreekt van de waarde en de betekenis, die de godsdienst voor de waarlijk gelovige heeft. (Een voorbeeld uit het dagelijks leven!). Daarna buigt de raadsman het gesprek om en zegt:
- Maar waarom zouden wij ons -als en voor zover we dan niet zelf godsdienstig zijn- met kerk en godsdienst bezighouden? Dat is een zaak voor de godsdienstige mensen zelf. Zouden we niet beter doen met ons af te vragen vanuit welke beginselen wij dan eigenlijk leven? Of is het waar, wat men wel eens van ons zegt, dat ongodsdienstige mensen er maar op los leven, dat wij geen diepere waarden in het leven kennen?

Het is op het ogenblik niet onze bedoeling het nu naar het positieve omgebogen gesprek weer te geven.

Maar ergens in zo'n gesprek kwam een jonge man met de ernstige vraag van:
- Ja maar, meneer, nou woon ik in een dorp waar de onkerkelijkheid erg groot is. En nou is ook de misdadigheid bij ons in 't dorp heel groot. Zou daar nou geen verband tussen zijn? -

De raadsman richt zich tot het gezelschap:
- Wat denken jullie daarvan? Zou dat met elkaar samenhangen? -

D'r is een handige knaap bij:
- Ja nou! Denk maar es aan Oss. Daar zijn ze allemaal katholiek! -
- En Hardenberg! - zegt een ander - Daar zijn ze zo fijn als.....-.
Raadsman: - Ja, dat wijst er al op, dat het verband niet zo voor de hand ligt Maar zó moeten we dat toch niet aanpakken. 't Is een belangrijk probleem, dat hij daar aansneed. Ik heb daar eens een artikel over gelezen. Dat zal ik nog wel terug kunnen vinden. Zal ik dat de volgende week eens meebrengen? Dan kunnen we nog eens samen bekijken wat ze er daar van zeggen. -

Die volgende week is toen het artikel van Prof. Kempe uit Mens en Wereld van December 1950 over "de criminaliteit der onkerkelijken in verleden en heden" onder de loupe genomen. Daaruit bleek dat de criminaliteit onder de onkerkelijken veel geringer is dan onder de kerkelijken. Er is echter vanzelfsprekend niet verzuimd er met nadruk op te wijzen, dat de misdadigheid onder de onkerkelijken zich in stijgende lijn beweegt.

Maar toen is het eigenlijke gesprek voortgezet:
- De vraag van Jansen van de vorige week deed vermoeden dat onkerkelijkheid de misdadigheid in de hand werkte. De cijfers uit het artikel wijzen daar bepaald niet op. Zouden we de zaak nu eens omdraaien en vragen of er verband tussen godsdienst en misdadigheid is? -

Daar vlogen ze gretig in! Ook Jansen was van zijn twijfel genezen.
- nou, dat bleek toch duidelijk uit de cijfers! -
- Laat ik de vraag nog eens anders stellen: menen jullie nu heus dat de werkelijk godsdienstige mens eerder tot misdadigheid vervalt dan de buitenkerkelijke? -
- Ja, maar nou zegt U er ook iets bij: de werkelijk godsdienstige mens. -
- Natuurlijk, die moeten we toch nemen als we naar een verband tussen godsdienst en misdaad zoeken. -
- Nou, nee, dan natuurlijk niet. -
- Waarom dan niet? -

Daar konden ze niet zo gemakkelijk het antwoord op vinden. Maar met elkaar zijn ze toen toch tot de conclusie gekomen dat de godsdienstige mens in zijn godsdienst een richtsnoer voor zijn leven vindt en dat ook de buitenkerkelijken zo'n richtsnoer en houvast in hun leven moeten vinden, dat dan voor hen gelegen is in een dieper besef van hun mens-zijn en van de verantwoordelijkheden die hun dat oplegt.

Op een andere kamer ging het over de moeilijke materiële omstandigheden waaronder de arbeiders leven. Er werd weer zwaar gekankerd en niets deugde in deze wereld. Er was weer die volslagen negatieve sfeer, die zo moeilijk te doorbreken valt.
- Ja mannen, d'r mankeert zo nog wel het een en ander aan de wereld en we zullen samen nog een heel stuk werk te verzetten hebben om die wereld een beetje bewoonbaar te maken. Maar nou moeten jullie de zaken toch ook niet helemaal van één kant bekijken. Er <u>is</u> toch ook al heel wat veranderd. Dan moet je maar eens terugdenken aan de toestanden van een 50 of 100 jaar geleden. -

Een oude arbeider:
- Ja, dan is d'r zeker heel wat veranderd. -
En de man begint te vertellen van de arbeiderstoestanden in zijn jonge jaren.

De jonge arbeiders blijken daar weinig of niets van te weten. Ze zien alleen hun eigen tijd. Weten niet van voortdurende ontwikkeling. Hebben aan deze ontwikkeling geen actief deel. Zij verliezen zich in een negatieve houding, mede doordat zij zich niet opgenomen weten in een wijder levensverband.

Ze luisteren naar de oude die uit het verleden vertelt. Hij heeft felkleurige verhalen.
- Ja, zo gezien is er wel het een en ander veranderd. -

De raadsman vindt het belangrijk om het aanvankelijk alleen-maar-negatieve verder te relativeren. Hij zou daar een volgende keer nog wel eens op door willen gaan:
- Ik heb een boek thuis waarin die vroegere arbeidstoestanden beschreven staan. Zal ik dat eens meebrengen? Kunnen we eens zien wat ze er daar van zeggen. -

Die volgende keer heeft de raadsman voorbeelden getrokken uit het boekje van Henri Polak: Het bankroet.(Of uit Brugmans: De arbeidersklasse in de 19e eeuw). Daarna heeft hij 't gesprek weer geleid naar de vraag: Hoe zijn de veranderingen, die nu toch duidelijk blijken tot stand gekomen? Door de positieve, opbouwende arbeid van mènsen! (Zie het laatste gespreksvoorbeeld in Nr.7).

Een andere maal en op een andere kamer kwam weer dat minderwaardigheidsgevoel naar voren:
- Wij zijn toch maar arbeiders. Ons kijken ze met de nek nog niet aan. -

Volgde een verhaal over de beter gesitueerden in 't dorp,die zich niet verwaardigden een arbeider, ook al is hij nog zo netjes op z'n Zondags gekleed, te groeten.

't Gesprek heeft weer gelopen (zoals in 't laatste voorbeeld in Nr. 7) over de vraag, waaraan je nu eigenlijk een mens moet beoordelen.

Maar de raadsman had toch nog behoefte op wat minder abstracte wijze hun zelfgevoel te versterken (èn om het gesprek een volgende maal nog eens voort te zetten):
- Ik zeg niets van deze mensen met een schoon boordje. Ik beoordeel de mens liever naar wat hij als mens waard is. Maar weten jullie wel dat jullie op al die meneren met mooie boordjes toch ook heel wat voor hebben? Dat jullie allerlei dingen kunnen, waar zij nu juist helemaal geen kaas van gegeten hebben? Je moet ze eens op de schop zetten. Na een kwartier leggen ze 't al af! Maar dat bedoel ik nu niet. Ik bedoel dat een arbeider zich in allerlei omstandigheden veel beter redden kan. 'k Heb eens een mooi boek gelezen. Van een jongen uit zo'n zogenaamde nette buurt. Die had een neefje in een arbeidersbuurt. Daar mocht hij eigenlijk van z'n mams niet naar toe. Maar hij deed het toch. En als ze bij elkaar waren dan bleek het pas goed, wat die arbeidersjongen allemaal kon,waar het "nette" jongetje niet aan kon tippen. Ik zal dat boek de volgende week eens meebrengen. Zal 'k je er een stukje uit laten horen. -

De raadsman heeft er die volgende keer een stukje uit voorgelezen en er is weer e en aardig gesprek op gevolgd. 't Is een

stukje uit "Het grijze kind" van Theo Thijssen. We nemen het hier over. De ik-figuur is het jongentje uit de "nette" buurt.

"Freek, die toch maar een klein half jaar ouder was dan ik, was me letterlijk in alles de baas. Had verstand van paarden; had verstand van vissen; had verstand van schaatsenslijpen; en ik had altijd de indruk gehad dat al dat verstand hèm zo-maar aanwaaide, terwijl ik eeuwig wachten moest tot iemand me inlichtte.

'k Herinner me een vacantie-dag, dat we met de schillenboer mochten meerijden, Freek en ik. Ik stond achter de boer op de kar, en overwoog hoe dat nou eigenlijk ging: het mennen van het paard. Voor geen geld van de wereld had ik het durven proberen. Maar Freek zegt ineens met dood-kalme autoriteit: -Laat mij nou'es - en neemt leidsel en zweep over, en ment. De boer kijkt nog even toe, maar is dan volkomen gerustgesteld en gaat kalm z'n pijp stoppen. Freek, het is aan alles te zien, kàn mennen; en ik vraag: - Wanneer heb je dat geleerd? - Freek lacht: - geleerd? Ik kòn het al. - En gulweg biedt-ie aan: - moet jij ook 'es effe? -

Maar ik kijk zo twijfelmoedig, dat de boer dadelijk zegt: - nee, la' we nou geen ongelukken maken. - En ik gaf de boer gelijk; maar raak toch aan het peinzen: hoe heeft Freek het nou gedaan gekregen, om de eerste keer te mogen mennen?

Freek, intussen, tikt losjes met de zweep over de rug van het paard, en zegt dan: - Heb-tie 'er beetje de duvel in, de knol? - En de boer, in plaats van te zeggen: - Wat heb jij nou verstand of een paard de duvel in heeft of niet, snotaap? - de boer zegt ernstig: - Hoe dat zo? -

- 'k Weet niet. Maar 't léék me zo, - antwoordt Freek rustig.

- Hij voelt misschien dat de baas niet ment. - onderstelt de boer; en ik denk: o hé, nou zal Freek de zaak weer moeten overgeven.

Maar Freek blijft rustig en zegt: - O, dan mot-ie maar zien te wennen, is-ie gek. -

En ik peins weer: er is wat aan 't paard te zien, tenminste voor verstandhebbers-van-paarden; ik krijg behoefte, om óók een duit in 't zakje te doen, en vraag:

- Loopt het paard niet een beetje, een beetje..... -

Maar meteen hoor ik de verregaande onnozelheid van mijn vraag, hoe steekt wat ik zeg, af bij de technische, afdoend-zakelijke manier waarop zij over de knol redeneren; elke lettergreep die ik zeg, schreeuwt het uit: dat ik een volslagen leek ben; zij daarentegen hoeven niet eens wat werkelijk te zeggen, - ze kijken alleen-maar, en de deskundigheid straalt d'r af.....

Ik heb er vaak over nagedacht, waarin nu eigenlijk de superioriteit van de Bloemstraters boven mij bestond; en steeds kwam ik tot de zonderlinge conclusie: ze doen nooit iets voor 't eerst, ze hebben àlles vroeger al eens gedaan. Was, zó geformuleerd, natuurlijk onzin. Maar dit was het: in de Bloemstraat kweekte men een redzaam ras."

- En dat was het wat ik de vorige week bedoelde, toen ik zei, dat jullie je onder allerlei omstandigheden veel beter kunnen redden. 'k Kan het ook nog anders zeggen: anderen hebben misschien veel meer op school geleerd dan jullie, maar in de school van het leven zitten jullie meestal een paar klassen hoger. -

En zo zouden we nog door kunnen gaan. We wijzen nog slechts op enkele mogelijkheden.

In het verslag van Raadsman Dijkstra over zijn gesprekken in It Petgat wordt vermeld hoe de raadsman terugkomt op een uitdrukking, die in een der vorige gesprekken door een arbeider is gebruikt: "Er zijn alleen maar slechte en heel slechte mensen". Er wordt opnieuw een gesprek op gebouwd.

Iemand op een kamer leest in een boek. De raadsman toont belangstelling voor het boek. Weten ze van de kampbibliotheek? Jawel, maar ze weten niet wat ze er uit moeten kiezen. Ze maken de afspraak dat de raadsman de volgende week met hen samen de catalogus door zal nemen.

Op een vraag van de raadsman naar de godsdienstige gesteldheid op de kamer komt weer het stereotiepe antwoord: Ik ben niks. 't Levert direct stof tot een gesprek. 't Is de volgende maal voortgezet aan de hand Het Woord van de Week van 6 September 1953, dat de titel draagt van "Ik ben niks".

En zo liggen er tal van mogelijkheden voor het uitgestelde- of vervolggesprek. De raadsman moet er slechts sterk op gericht zijn ze uit te buiten. Hij ontkomt zo tevens aan de moeilijkheid, dat hij geheel onvoorbereid een gesprek over de meest uiteenlopende levensproblemen moet voeren.

En overigens doet de raadsman goed zich bij al wat hij leest, of hoort, of denkt, af te vragen of er ook stof voor zijn gesprekken op de kamer in zit en dit vast te leggen, eventueel als bijdrage tot ons gezamenlijk arsenaal.

Raadsman C.H. Schonk.

x x x x x

UIT DE BELEVENISSEN VAN EEN RAADSMAN.

Ons kwetsbaar evenwicht.

Hoe vast en zeker konden we in de auto gaan zitten, terug van het verlaten kamp naar het veilige stadje op het nog half overstroomde eiland! Vast in de schoenen staan kan hier niemand vanwege de "slechte ondergrond", mengsel van klei en mosselen.

Ons gesprek had de stemming op de kamer in het kamp omgespit, en de vragen- opmerkingen- en momenten van elkaar begrijpen waren niet uitgebleven. Bij ons vertrek koesterden we, vakkundig-beheerst, het stiekum gevoel van zekere zelfvoldaanheid, en de bekende weg terug gaf gelegenheid tot verfijnde meditatie. En de mens, als behoeftige inzake gezelligheid en warmte, mag nu onderweg ook recht verkrijgen door ergens in het barre land even te talmen achter een verlicht venster bij hete koffie. Zo maar, en dan argeloos verder in de nacht, richting Grote Beer met de Vuurse van Haamstede rechtsachter zwaaiend door het duister. -

"Ja wat dacht je, zei het spook, de geest moet oók leven hè?"

De eerste kuil in de weg wekte al onze argwaan. De tweede en derde deden een frontaanval op onze zelfvoldane zekerheid binnen de deuren van de carrosserie die luchtdicht afgesloten was.

Nee, toch niet, want opeens drong de stank binnen van een essence, voortgebracht door duizenden mosselen, medeslachtoffers van de ramp. Links en rechts, juist buiten de lichtkring van de koplampen viel de kaatsing van het water te bekennen; we zaten op een verkeerde weg, middenin het noodgebied!

"Vooruit, zei het spook, als je ziel rein is kom je heelhuids in je parochie!"

We reden door, tot de volgende schok. Nee, geen kuilen, maar vóór de koplampen zagen we het sinister gedoe op de glibberige keien.
De weg léefde....

En opeens zei onze bestuurder: "Salamanders, dààr kraakt het zo van onder de wielen!" Ik dacht aan Edgar Allan Poe en zijn speculatie op onze oerangst voor spinnen en ander kruipend gedierte: "Het zijn geen salamanders, riep ik, krabben zijn het, grote krabben. Kijk maar, ze kruipen zijwaarts!"

Om 's hemelswil geen sensatie; we zijn eruit gekomen, de rest is niet leuk meer. Maar hoe? Uitstappen en wandelen over de schalen van honderden krabben die kraken... Keren op een weggetje met aan weerskanten water, hazardspelletje met de duivel. En met zielen waarin alle gruwelijkheid de naastenliefde had genekt, rende de G.V. in tweevoud huiswaarts voor een vruchteloze poging om bij te komen in een koel bed.

"Zoiets herstelt maar langzaam", giechelde het spook. -

Raadsman P.W.v.d. Vliet.

x x x x x

VERSLAG VAN LEZING GEHOUDEN DOOR Ir.Dr. D.R. MANSHOLT OP DE RAADSLIEDENCONFERENTIE TE NUNSPEET DD. 9 JANUARI 1954.

(Eerste gedeelte)

Dr. Mansholt begint mét te wijzen op de betekenis van de jaren rond 1914 - 1918, zijnde het begin van teruggaande conjunctuur, en leidend tot de crisis-jaren van 1930 - 1940. Werkloosheid werd een vraagstuk, waarbij bleek dat werken beter was dan steuntrekken. Hierdoor ontstond de werkverschaffing, mogelijk gemaakt door :

1e. Uitvoering van werken welke werden gesubsidieerd;
2e. Uitvoering werken, afhankelijk van het directe loon wat erin zat. Leidinggevend personeel bestond uit ongeschoolde werkbazen. Rechtszekerheid was er niet, kampen waren primitief, en plaatsing was afhankelijk van behoefte-element(eigen bezit, of inkomen uit anderen hoofde), van de werkloze arbeider. Eigenschappen kwamen niet ter sprake, de ongetrainde krachten uit de steden lagen ten achter bij de geoefende landarbeider. Hierdoor werd minderwaardigheid versterkt, en de tegenzin in de werkverschaffing groeide.
Een nieuwe situatie ontstaat wanneer de naam werkverschaffing wordt vervangen door de aanduiding werkverruiming. Er wordt een werkfonds gevormd van 300 millioen. Uit dit fonds is o.a. de bouw van de Maastunnel tot stand gekomen. De lonen blijven wel beneden normaal peil, maar de rechtszekerheid neemt toe. Men houdt rekening met een

betere selectie van het personeel, en de vraag die voorop staat, of de arbeider werkloos is, overheerst de vraag naar het behoefte-element. De huisvesting verbetert, en er komt Godsdienstige en Culturele verzorging. Principieel is er echter niets veranderd. Na de tweede wereldoorlog komt er de principiële verandering. De conjunctuurpolitiek schept de mogelijkheid voor aanvullende werken. De lonen en arbeidsvoorwaarden passen zich aan bij het vrije bedrijf, er ontstaat zelfs het gevaar dat door de betere voorwaarden, krachten uit het vrije bedrijf worden aangezogen. De DUW-loonregeling is een verbetering voor de werkverruiming. De rechtszekerheid wordt geregeld in normaal overleg middels de Centrale Commissie voor DUW-aangelegenheden, in welke commissie Financiën en Sociale Zaken ook zijn vertegenwoordigd. Verder zijn er de gewestelijke DUW-commissies, en Provinciale en Centrale beroepscommissies voor arbitrage. Deze zijn echter teveel juridisch ingesteld en houden te weinig rekening met psychologische factoren. Hierin ontstaat verandering, doordat men conflicten in de kampen met andere ogen gaat bezien dan voorheen, en het blijkt nodig om aandacht te besteden aan de persoonlijke moeilijkheden en achtergronden. De aandacht voor "human-relations" leidt tot oprichting van het instituut van Sociale Ambtenaren. Gezien deze nieuwe verhoudingen, is het niet juist meer te spreken van de DUW-arbeider. Hoewel echter de bezwaren tegen vroegere verhoudingen juist waren, speelde politieke agitatie vaak een vertroebelende rol, waardoor op de arbeider een stempel van minderwaardigheid bleef rusten. Hierdoor ontstond een vicieuze cirkel, die verbeteringen in de DUW schier onmogelijk maakte.
Sprekende over de huidige situatie, beziet Dr. Mansholt de nog bestaande moeilijkheden:

1e. De DUW-loonregeling, als vroeger overeengekomen, is niet aantrekkelijk voor het landbouwpensioenfonds. Ook de regeling vacantie-bonnen is ongunstiger;
2e. Naleven van de loon- en arbeidsvoorwaarden gaat niet volgens C.A.O., de beslissing ligt bij de DUW.
3e. De werknemer moet aanvaarden wat het arbeidsbureau hem toewijst; De arbeider wordt zonder eigen toestemming overgeplaatst naar andere objecten, of naar het vrije bedrijf. Soms slechts voor enkele dagen en dan weer terug, met als gevolg soms minder loon;
4e. Wrevel die wordt gewekt doordat geschoolde landarbeiders hetzelfde loon verdienen als de ongeschoolden, en afkeer van grondwerk bij onwennige stads- en fabrieksarbeiders;
5e. Bezwaar van gezamenlijk werken door arbeiders van uiteenlopende beroepen, karakter en sociaal milieu;
6e. Financiële en comptabele verantwoordelijkheid eist van de DUW-inspectie een intensiever controle dan in het vrije bedrijf, ook op de naleving van loon- en arbeidsvoorwaarden. Arbeider begrijpt niet waarom de één naar vrije bedrijf, en de ander naar de DUW wordt verwezen.

Raadsman P.W. v.d. Vliet.

==========